

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Α΄

Διασχίζοντας τη γη του Έλληνα

ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

Η Θεσσαλία είναι μια περιοχή πλούσια σε μύθους και ιστορία. Συνορεύει από το βορρά με τη Μακεδονία, από το νότο με τη Στερεά Ελλάδα, δυτικά με την Ήπειρο και ανατολικά με το Αιγαίο πέλαγος.

Η Θεσσαλία έχει 4 νομούς: Μαγνησίας, Λάρισας, Καρδίτσας και Τρικάλων. Η συνολική της έκταση είναι περίπου 14.900 τ.χλμ. και την κατοικούν περίπου

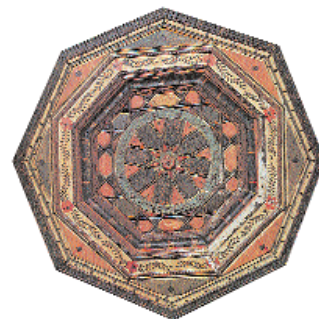
Αγγείο που βρέθηκε στο Διμίνι.

735.000 άνθρωποι. Είναι από τα πεδινότερα διαμερίσματα της Ελλάδας και η πιο παραγωγική περιφέρεια σε γεωργικά προϊόντα, όπως βαμβάκι, ντομάτα, καπνά κ.ά.

Πολιτικός χάρτης της Θεσσαλίας.

Πολιτιστικά στιγμιότυπα από τη Θεσσαλία.

Κάθε γωνιά της Θεσσαλίας προκαλεί με την ομορφιά της. Οι φίλοι μας στο ταξίδι τους απόλαυσαν στιγμές ξεγνοιασιάς και γνώρισαν τον λαϊκό πολιτισμό και την παράδοση του τόπου.

Εικόνες από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Ο Βόλος στο χειμωνιάτικο σούρουπο.

Πίνακας του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου.

Λουλουδιασμένη αυλή
στην Τσαγκαράδα του Πηλίου.

Μυλοπόταμος, παραλία στο Πηλίο.

Η Σοφία θυμήθηκε ένα ποίημα του Σικελιανού που υμνεί τη Θεσσαλία με ένα ξεχωριστό τρόπο!

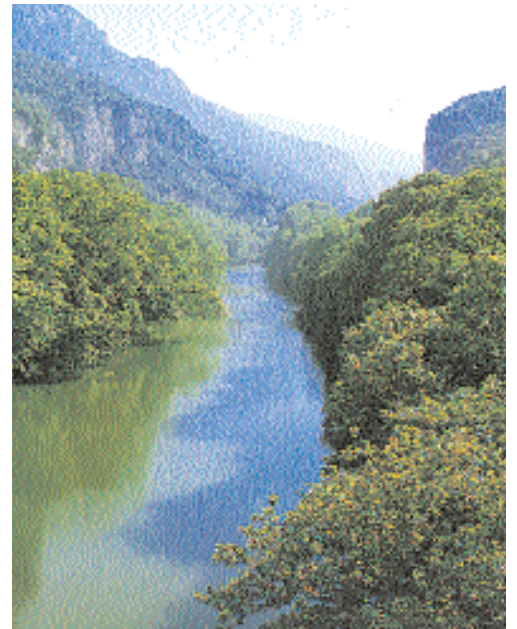
Ω! Θεσσαλία, του Αχιλλέα
γεννήτρα,
που με τον Ήλιο μάχεται και
παίρνει
της ομορφιάς στη Θλίψη του
τα λύτρα
γη, πλατιά γη, με τη γενναία
τη φύτρα...
και ηρωϊκής σοφίας λάμπει
ξυπνήτρα
η διδαχή του Χείρωνα
Κένταυρου!

- Στον πίνακα του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου, ο καβαλάρης είναι μεγαλύτερος από το άλογο.
Ποιον άλλο πίνακα σου θυμίζει;

Όλοι αυτοί που ταξιδεύουν ανάμεσα σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, σταματούν στην κοιλάδα των Τεμπών για να θαυμάσουν τα πανύψηλα δέντρα και τους πανάρχαιους βράχους.

- Στην εικόνα παιδιά, βλέπετε ένα πολύ όμορφο τοπίο που θαυμάσαμε: ένας ποταμός, ο Πηνειός, διασχίζει την κοιλάδα των Τεμπών. Οι αρχαίοι πίστευαν ότι στις πηγές της κοιλάδας λούζονταν οι θεές Άρτεμις και Αφροδίτη. Λες να 'ναι εδώ ακόμα; Χα, χα, χα.

Ο ποταμός Πηνειός.

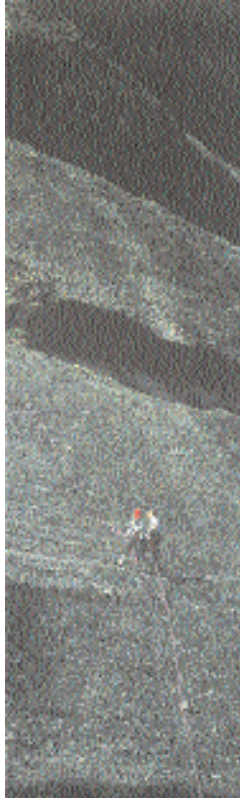

Η κοιλάδα των Τεμπών.

Στη Θεσσαλία ζουν μόνιμα ζώα, πουλιά και σπάνια είδη ερπετών, ψαριών και εντόμων. Είναι σημαντική περιοχή για τα μεγάλα αρπακτικά (τον Ασπροάρνη, το Όρνιο και τον Χρυσαιτό). Στην περιοχή που βρίσκεται μεταξύ του όρους Κάτω Όλυμπος, της Όσσας (Κίσαβος), της Κοιλάδας των Τεμπών και του Δέλτα του Πηνειού υπάρχουν επίσης βοσκοτόπια, ελαιώνες, δάση ελάτων και οξιές και φαράγγια με παλιά δάση καστανιάς. Στο Δέλτα του Πηνειού βρίσκονται θαμνότοποι και θίνες.

Με τα ποδήλατα διασχίζουμε τη Θεσσαλία.

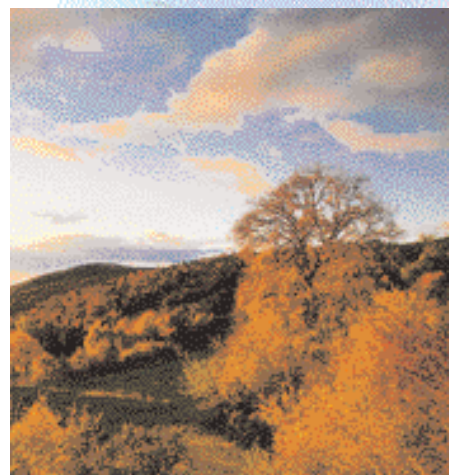
Αναρρίχηση στους βράχους των Μετεώρων.

Το Όρνιο (είδος γύπα).

Σαλαμάνδρα, πολύχρωμο ερπετό της περιοχής.

Οι φίλοι μας κουράστηκαν από το πετάλι...

- Παιδιά, ας σταματήσουμε κι εμείς τα ποδήλατά μας για να ξεκουραστούμε, να χαρούμε τη φύση και να μάθουμε για ένα αρχαίο μύθο. Ένα μύθο που μιλάει για την καταγωγή των Ελλήνων. Τι σχέση έχει ένας τέτοιος μύθος με τη Θεσσαλία; Δεν έχεις παρά να γυρίσεις σελίδα για να μάθεις την απάντηση.

- Εντοπίστε στον πολιτικό χάρτη τους νομούς της Θεσσαλίας και τις πρωτεύουσές τους.
- Μπορείτε να βρείτε μύθους από την ελληνική μυθολογία που να μας μιλούν για αρχαίους βιότοπους (λίμνες, ποτάμια, κλπ.);

Ο ΜΥΘΙΚΟΣ ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι στα πολύ παλιά χρόνια, οι άνθρωποι είχαν αρχίσει να γίνονται όλο και χειρότεροι.

Τότε, ο πατέρας των θεών, ο Δίας, αποφάσισε να κάνει ένα κατακλυσμό και να καταστρέψει όλους τους ανθρώπους.

Οι μόνοι που γλίτωσαν ήταν ο Δευκαλίων και η γυναίκα του η Πύρρα.

Ο Δίας κρατάει τον κεραυνό.

Ο Δευκαλίωνας και η Πύρρα δίπλα στους σιδηρουργούς Κύκλωπες.

Ο Δευκαλίωνας με την Πύρρα γέννησαν το πρώτο τους παιδί στη Θεσσαλία. Το όνομά του ήταν Έλληνας και ήταν ο γενάρχης των Ελλήνων. Γι' αυτό και η Θεσσαλία θεωρούνταν από τους αρχαίους Έλληνες η «κοιλίδα των Ελλήνων».

Δευκαλίων και Πύρρα. Πίνακας του Giovanni Benedetto Castiglione, 1655, Βερολίνο.

- Τι νομίζεις ότι σημαίνει η λέξη «κοιλίδα»;
- Προσπάθησε να ζωγραφίσεις κάτι από την ιστορία του Δευκαλίωνα και της Πύρρας. Κοίταξε, αν θέλεις και τη Μυθοχώρα.
- Ποια στοιχεία του μύθου παριστάνονται στον πίνακα;

ΨΑΧΝΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΟΧΘΕΣ ΤΟΥ ΠΗΝΕΙΟΥ

Το 1958 μια ομάδα ανθρώπων με διάφορα εξαρτήματα, φώναζαν και πανηγύριζαν τρελοί από χαρά, στις όχθες του Πηνειού. Ποιοι να ήταν; Τι να είχε συμβεί άραγε;

Οι τρεις φίλοι μας το έψαξαν και το βρήκαν. Ήταν ο αρχαιολόγος Vladimir Milojevic μαζί με τους Έλληνες και τους Γερμανούς συνεργάτες του. Κοντά στη Λάρισα, στις όχθες του Πηνειού είχαν ανακαλύψει εργαλεία και απολιθωμένα λείψανα, που χρονολογούνταν ανάμεσα στο 100.000 και 50.000 π.Χ. Μερικά από τα απολιθωμένα οστά, φαινόταν να είχαν επεξεργαστεί από ανθρώπους, που τα χρησιμοποιούσαν ως όπλα και εργαλεία.

Οι όχθες του Πηνειού που βρέθηκαν τα πρώτα εργαλεία.

Γύρω από το ποτάμι ο παλαιολιθικός άνθρωπος κυνηγούσε τα ζώα που έρχονταν να ξεδιψάσουν, αφήνοντας εκεί τα όπλα του κυνηγιού του, διάφορα λίθινα εργαλεία και τα οστά των ζώων που τεμάχιζε.

Στην περιοχή αυτή έζησε και ο άνθρωπος του Νεάντερταλ, με τη χαρακτηριστική τεχνική επεξεργασίας των εργαλείων του. Περίπου 30.000 χρόνια πριν ο άνθρωπος του Νεάντερταλ εξαφανίζεται από τη Θεσσαλία για λόγους που δεν ξέρουμε ακριβώς. Στην 7η χιλιετία εμφανίζονται στην περιοχή του νομού Λάρισας και γενικότερα της Θεσσαλίας, οι πρώτοι γεωργο-κτηνοτροφικοί οικισμοί. Το εσωτερικό των σπιτιών ήταν εφοδιασμένο με πύλινη εστία και χαμηλό πύλινο θρανίο.

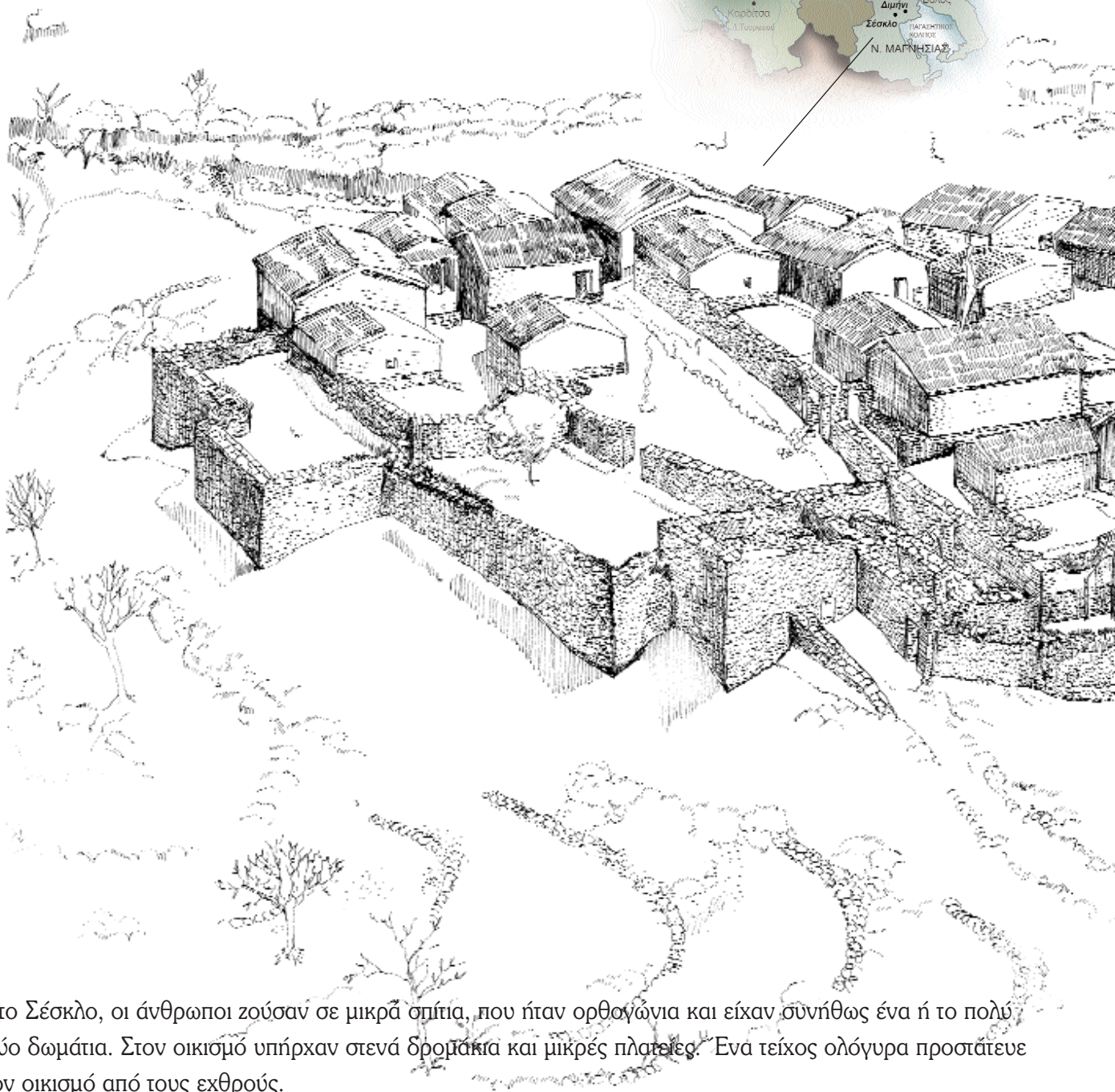

Προϊστορικό γλυπτό γυναικείας μορφής από το Μουσείο της Λάρισας.

- Υπάρχουν παλαιολιθικές ή νεολιθικές θέσεις στη χώρα που ζεις; Κάνε μια μικρή έρευνα με τη βοήθεια συμμαθητών και συμμαθητριών σου σε εγκυκλοπαίδειες και άλλα σχετικά βιβλία και παρουσίασε τα αποτελέσματά στην τάξη.

ΣΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΚΑΜΠΟ...

Το Σέσκλο βρίσκεται κοντά στο Βόλο. Ο οικισμός αυτός κατοικήθηκε από τα μέσα της 7ης χιλιετίας μέχρι και την 4η χιλιετία π.Χ. περίπου. Ήταν χτισμένος πάνω σε μικρό λόφο και έμοιαζε με ακρόπολη.

Στο Σέσκλο, οι άνθρωποι ζούσαν σε μικρά σπίτια, που ήταν ορθογώνια και είχαν συνήθως ένα ή το πολύ δύο δωμάτια. Στον οικισμό υπήρχαν στενά δρομάκια και μικρές πλατείες. Ένα τείχος ολόγυρα προστατεύει τον οικισμό από τους εχθρούς.

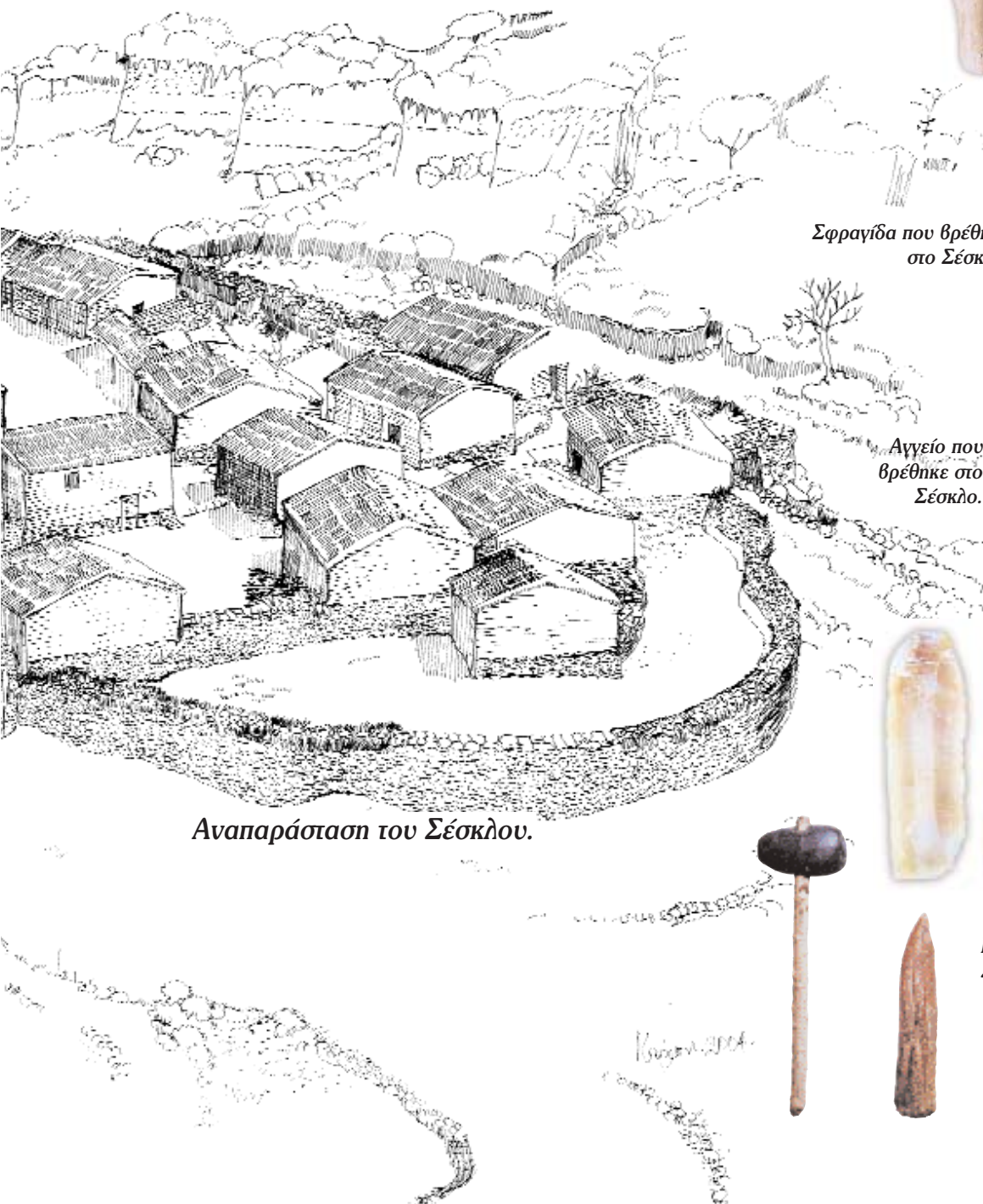
Εκεί οι αρχαιολόγοι Χρ. Τσουντας και Δ. Θεοχάρης, βρήκαν πήλινα αγγεία, πιθάρια, κουτάλια και άλλα αντικείμενα.

Ειδώλιο που βρέθηκε στο Σέσκλο.

Κούπα που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι του Σέσκλου.

Αναπαράσταση του Σέσκλου.

Σφραγίδα που βρέθηκε στο Σέσκλο.

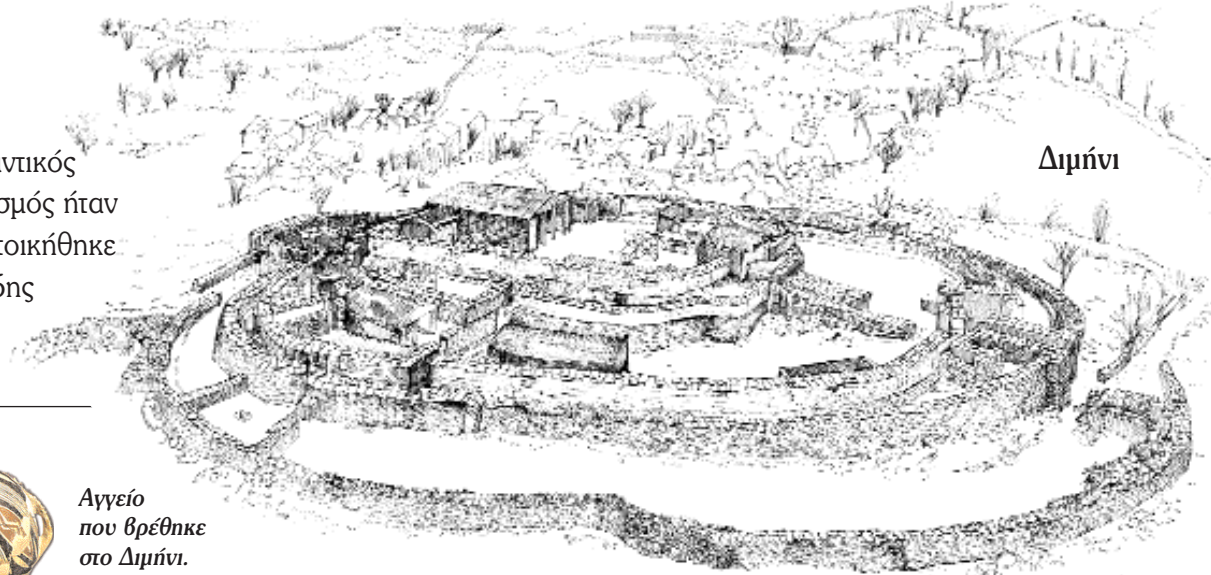
Αγγείο που βρέθηκε στο Σέσκλο.

Εργαλεία που βρέθηκαν στο Σέσκλο.

- Μπορείς να φανταστείς πώς περνούσαν τη μέρα τους οι άνθρωποι που ζούσαν στο Σέσκλο;

Ένας άλλος σημαντικός προϊστορικός οικισμός ήταν το Διμήνι, που κατοικήθηκε από το τέλος της 5ης χιλιετίας π.Χ.

Διμήνι

Αγγείο που βρέθηκε στο Διμήνι.

Στις εικόνες βλέπεις μερικά από τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν οι γονείς και οι συγγενείς του μικρού μας φίλου.

ΑΣ ΑΦΗΣΟΥΜΕ ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΚΑΤΟΙΚΟ ΤΟΥ ΔΙΜΗΝΙΟΥ ΝΑ ΜΑΣ ΜΙΛΗΣΕΙ:

«...Σε κάθε σπίτι μένουμε 4-6 άτομα. Τα σπίτια είναι μικρά. Τα έπιπλα μας είναι κυρίως τραπέζια και скаμνιά. Οι μεγάλοι καλλιεργούν σιτάρι και κριθάρι. Κάποιοι άλλοι είναι βοσκοί και έχουν πολλά ζώα: πρόβατα, κατσίκια, γουρούνια, βόδια και σκυλιά για να τα φυλάνε. Άλλοι πάλι είναι γεωργοί και καλλιεργούν φακή και φάβα.

Στον ελεύθερό μας χρόνο ασχολούμαστε με την κεραμική και μας αρέσει πολύ να φτιάχνουμε αγαματάκια. Σε εμάς τα παιδιά αρέσει να καθαρίζουμε και να περιποιούμαστε τα εργαλεία των μεγάλων: τη μεγάλη τσάπα, το πελέκι, το δρεπάνι, τις λεπίδες αλλά και το γουδί και τους τριφτήρες που χρησιμοποιούμε για να τρίβουμε τους σπόρους.

Αυτό που δε μας αρέσει πολύ είναι να καθαρίζουμε το φούρνο για να ψήσουνε ψωμί. Ωχ.....».

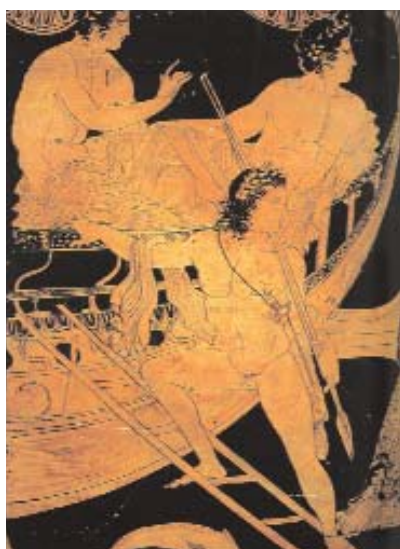
(Φανταστική αφήγηση βασισμένη στη μαρτυρία του παρελθόντος)

- Τι σου έκανε μεγαλύτερη εντύπωση από τη ζωή των πρώτων κατοίκων του Διμηνίου;
- Από τότε έχουν περάσει 7.000 χρόνια. Υπάρχουν πράγματα που τα κάνουμε κι εμείς σήμερα;

ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΓΥΡΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Τα χρόνια περνούσαν και οι κάτοικοι της Θεσσαλίας άρχισαν να χρησιμοποιούν το χαλκό. Η εποχή του Χαλκού (3.200 - 1.000 π.Χ.) στο νομό Λάρισας, δεν είναι εξίσου γνωστή με τη Νεολιθική εποχή. Τα

Ο Ιάσωνας και οι Αργοναύτες.

σπίτια αυτή την περίοδο είναι μακρόστενα, το ένα δίπλα στο άλλο με ενδιάμεσους διαδρόμους, μερικές φορές μάλιστα έχουν και μικρές αποθήκες. Χτισμένα με πλιθιά ή

με πασσάλους και πηλό, έχουν πύλινα δάπεδα και εστίες στο εσωτερικό τους. Προς το τέλος της εποχής του χαλκού, στα παράλια της Θεσσαλίας εμφανίζεται ένας πολιτισμός που κυριαρχεί στην Πελοπόννησο και στη νότια Ελλάδα: ο μυκηναϊκός πολιτισμός, που γι' αυτόν θα μιλήσουμε σε ένα από τα επόμενα ταξίδια μας.

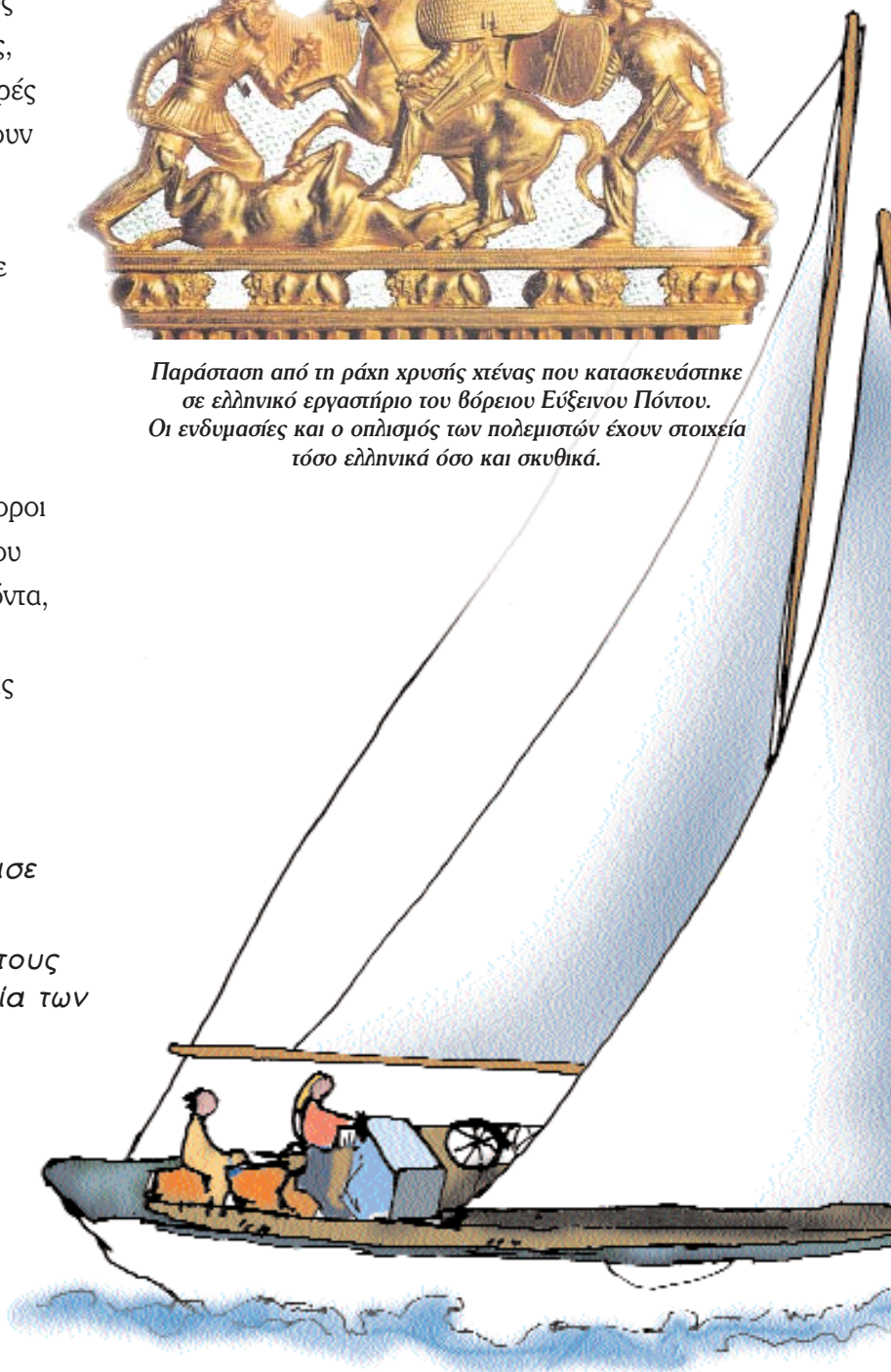
Παράσταση από τη ράχη χρυσής χιένας που κατασκευάστηκε σε ελληνικό εργαστήριο του βόρειου Εύξεινου Πόντου. Οι ενδυμασίες και ο οπλισμός των πολεμιστών έχουν στοιχεία τόσο ελληνικά όσο και σκυθικά.

Από τα μέρη αυτά ξεκίνησαν οι Έλληνες έμποροι ή ναυτικοί για να αναζητήσουν στα παράλια του Εύξεινου Πόντου νέες πατρίδες και νέα προϊόντα, όπως το σιτάρι.

Τότε γεννήθηκε και ο μύθος της Αργοναυτικής Εκστρατείας.

- *Θυμάσαι Στηβ, ο Ιάσωνας όταν γύρισε στην Ιωλκό παντρεύτηκε τη Μήδεια.*
- *Ναι, Σοφία, ο γάμος του ήταν από τους πρώτους μεικτούς γάμους στην Ιστορία των Ελλήνων.*

- Τι άλλο ξέρεις για την Αργοναυτική εκστρατεία; Συμβουλέψου τη Μυθοχώρα και συζήτησε το θέμα στην τάξη.

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Η ιστορία του Ελληνισμού του Εύξεινου Πόντου αρχίζει με την Αργοναυτική Εκστρατεία και τις πρώτες εγκαταστάσεις των Ελλήνων αμέσως μετά τον Τρωικό Πόλεμο (1.100 π.Χ.). Η σημασία του Εύξεινου Πόντου φαίνεται από τις αρχές του όγδοου αιώνα. Τότε στις νότιες ακτές του Εύξεινου Πόντου (βόρεια ακτή της Μικράς Ασίας) ιδρύονται η Σινώπη, η Τραπεζούντα, η Κερασούντα και άλλες πόλεις. Ακολούθησε η εξάπλωση των Ελλήνων στις βόρειες ακτές του Εύξεινου Πόντου, στη σημερινή νότια Ρωσία. Εκεί ιδρύθηκαν μια σειρά από ελληνικές πόλεις με κέντρο το Παντικάπαιον. Οι Έλληνες τότε ήρθαν σε επαφή με άλλους λαούς (π.χ. τους Σκύθες) και ανέπτυξαν οικονομικές και εμπορικές συναλλαγές. Την άνθιση των ελληνικών πόλεων επιβεβαιώνουν τα ευρήματα από τις έρευνες των αρχαιολόγων.

Αργυρή προμετωπίδα αλόγου
Σκύθη πολεμιστή. Παριστάνει τον Ηρακλή.

Τμήμα κύλικα που βρέθηκε
στην πόλη Ολβία (5ος - 4ος αι. π.Χ.).

- Μπορείς να διαβάσεις την επιγραφή πάνω στον κύλικα;

Οι ελληνικές πόλεις του Εύξεινου Πόντου.

Η λέξη «Πόντος» στα αρχαία ελληνικά σημαίνει «θάλασσα» και «πόντιος» είναι «ο άνθρωπος της θάλασσας». Οι Έλληνες του Πόντου είναι απόγονοι των Ελλήνων της Ιωνίας (στην Μ. Ασία).

Ο Αλέξανδρος βρήκε ότι το 1914 ζούσαν περί τους 700.000 Έλληνες στον Πόντο. Εκεί ιδρύθηκαν πολλά ελληνικά σχολεία στα οποία σπούδασαν γύρω στους 86.000 μαθητές. Φημισμένο ήταν το σχολείο της Τραπεζούντας που ιδρύθηκε το 1682, γνωστό ως «Φροντιστήριο».

Το ελληνικό σχολείο της Τραπεζούντας.

- Στο Βόλο, παιδιά, συναντήσαμε μια γιαγιά από την Τραπεζούντα. Είχε έρθει κοριτσάκι στην Ελλάδα. Μας μίλησε για την ιστορία του Πόντου... και όχι μόνο. Δοκιμάσαμε από τα χέρια της παστό γάυρο στο φούρνο, το «χαψολάβασον» και το εξαιρετικό «πασκιτάν»... Αξέχαστη όμως θα μας μείνει η γεύση του «πεινιρλί». Μιαμμ...!

Λυράρης από τον Πόντο.

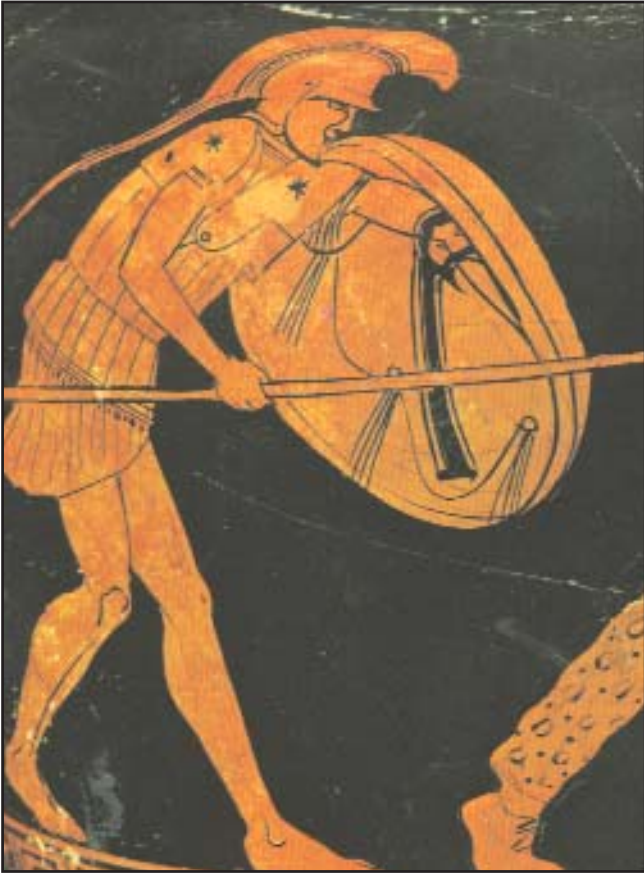

Η πόλη του Βόλου.

- Αναζητήστε πληροφορίες για την ιστορία του Πόντου και παρουσιάστε τις στην τάξη.
- Βρείτε στοιχεία για την ποντιακή κουζίνα και δοκιμάστε να φτιάξετε κάτι για τους φίλους και τις φίλες σας.

ΕΝΑΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΔΙΧΑΖΕΙ ΤΟΥΣ ΘΕΣΣΑΛΟΥΣ

Θεσσαλός οπλίτης.

Στη διάρκεια των περσικών πολέμων, οι Θεσσαλοί στην αρχή αποφάσισαν να πολεμήσουν μαζί με τους άλλους Έλληνες εναντίον των Περσών, στα Τέμπη. Τελικά όμως, τα πράγματα άλλαξαν. Οι Θεσσαλοί συμμαχισαν με τους Πέρσες. Στη μάχη των Πλαταιών το θεσσαλικό ιππικό απέφυγε να πάρει μέρος εναντίον των Ελλήνων.

Οι Έλληνες τιμώρησαν τους Θεσσαλούς μετά τους περσικούς πολέμους.

Η Θεσσαλία τον 8ο, 7ο και 6ο αιώνα π.Χ., ήταν χωρισμένη σε «κλήρους», δηλαδή μεγάλα κομμάτια γης. Κάθε κομμάτι ανήκε σε μια ομάδα αριστοκρατών. Οι ηγέτες των μεγαλύτερων και πιο ισχυρών αριστοκρατικών οικογενειών ήταν οι άρχοντες της Θεσσαλίας. Κάθε ένας από αυτούς είχε δικό του στρατό.

Ο στρατός της Θεσσαλίας αποτελούνταν κυρίως από ιππικό. Αρχηγοί όλων ήταν οι «τειράρχες» που εκλέγονταν για έναν χρόνο το λιγότερο, αν και μερικές φορές έμεναν στη θέση τους για όλη τους τη ζωή. Οι άρχοντες εκλέγονταν από τη γενική συνέλευση των ευγενών. Ο ανώτερος όλων ήταν ο «ταγός».

Με ισχυρό στρατό, καλή οργάνωση και δυνατή οικονομία που στηριζόταν στις εξαγωγές δημητριακών, οι Θεσσαλοί αναπτύσσονταν συνεχώς. Ήταν σύμμαχοι των Αθηναίων, ενώ δεν είχαν καλές σχέσεις με τους Σπαρτιάτες.

Έλληνας οπλίτης αντιμετωπίζει Πέρση ιππέα στη μάχη των Πλαταιών.

- **Ψάξε στο λεξικό σου και συζήτησε στην τάξη τι εννοούμε σήμερα όταν λέμε «ταγός»;**
- **Πώς κρίνεις τη στάση των Θεσσαλών και των Ελλήνων στους περσικούς πολέμους;**
- **Ξέρεις άλλες περιπτώσεις στην ελληνική ιστορία, που οι Έλληνες δικάστηκαν;**

ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΩΝ

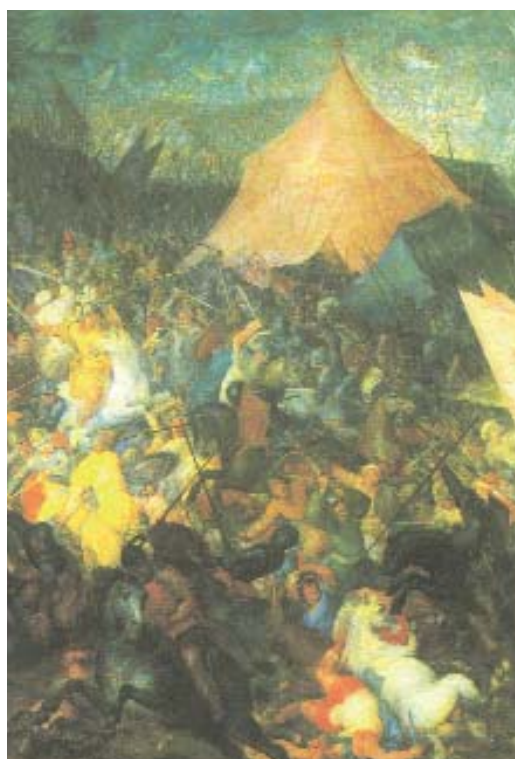
Επειδή ο λαός της Θεσσαλίας ήταν αντίθετος με αυτά που έκαναν οι άρχοντές του, άρχισε να επαναστατεί. Οι πόλεις σιγά σιγά ενώθηκαν και σχημάτισαν μια ομοσπονδία: το Κοινό των Θεσσαλών.

Το τέλος του 5ου αιώνα π.Χ. βρίσκει τους Θεσσαλούς σύμμαχους των Αθηναίων. Το 342 π.Χ., ολόκληρη η Θεσσαλία πέρασε στα χέρια του βασιλιά της Μακεδονίας Φιλίππου.

Μετά το θάνατο του Φιλίππου οι Θεσσαλοί επαναστάτησαν και προσπάθησαν να πολεμήσουν τον Αλέξανδρο στα Τέμπη. Όμως, ο Αλέξανδρος τους έπεισε να τον αναγνωρίσουν ως αρχηγό τους, όπως είχαν κάνει και με τον πατέρα του. Ο πόλεμος αποφεύχθηκε και οι Θεσσαλοί ιππείς ακολούθησαν το μακεδόνα βασιλιά στην κατάκτηση της Ασίας. Αργότερα, η Θεσσαλία πέρασε στα χέρια του Πύρρου του βασιλιά της Ηπείρου.

Ο Μέγας Αλέξανδρος.

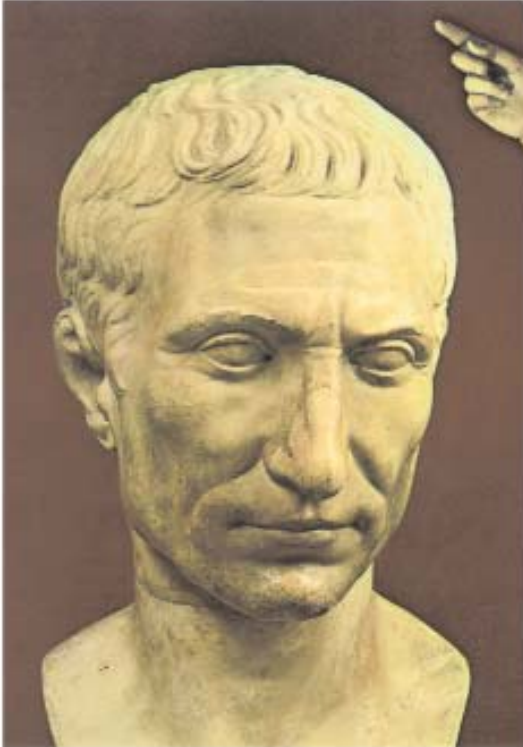

Η μάχη στην Ισσό.

- Πού έχεις ξανακούσει για το Φίλιππο της Μακεδονίας και τι ξέρεις γι' αυτόν;
- Τι ήταν τα «κοινά»; Αναζητήστε πληροφορίες και παρουσιάστε τις στην τάξη.

ΡΩΜΗ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ο Ιούλιος Καίσαρας.

Το 196 π.Χ, η Θεσσαλία υποτάχτηκε στους Ρωμαίους. Οι Ρωμαίοι δεν διέλυσαν το Κοινό. Μάλιστα το 27 και 26 π.Χ., ο ίδιος ο Οκταβιανός Αύγουστος έγινε στρατηγός του Κοινού. Κατά τη διάρκεια του ρωμαϊκού εμφύλιου πολέμου, η Λάρισα ήταν το στρατιωτικό κέντρο του Πομπηίου. Το 48 π.Χ., ο Ιούλιος Καίσαρας νίκησε τον Πομπήιο στα Φάρσαλα.

Στην εποχή του Αυγούστου η Θεσσαλία γνωρίζει νέα ακμή ιδιαίτερα στον τομέα του πολιτισμού. Οι ανασκαφές έχουν φέρει στο φως λουτρά, δρόμους και κατοικίες με ψηφιδωτά δαπέδου, που μας δίνουν πληροφορίες για την πολεοδομία, η οποία ήταν οργανωμένη σύμφωνα με το Ιπποδάμειο σύστημα (ορθογώνια οικοδομικά τετράγωνα που χωρίζονται με κάθετους και οριζόντιους δρόμους).

Ο Οκταβιανός Αύγουστος.

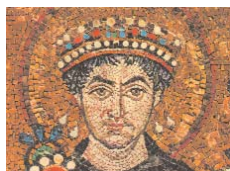
- Χωριστείτε σε ομάδες και βρείτε στοιχεία για τον Ιούλιο Καίσαρα και τον Οκταβιανό Αύγουστο.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Β'

Διασχίζοντας τη γη του Έλληνα

ΣΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Τον 4ο αιώνα μ.Χ. εξαπλώνεται ο Χριστιανισμός στις ελληνικές περιοχές και φυσικά και στη Θεσσαλία. Εκκλησίες χτίζονταν η μία μετά την άλλη. Ακόμα και σήμερα μπορούμε να δούμε ερείπια τέτοιων εκκλησιών.

Η Σύνοδος της Νίκαιας.

Στις αρχές του 4ου αιώνα, ο επίσκοπος της πρωτεύουσας της Θεσσαλίας, της Λάρισας, πήρε μέρος στην Α' Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας.

Η Σύνοδος στη Νίκαια της Μικράς Ασίας, έγινε για να μπορέσει να έρθει ηρεμία στην Εκκλησία και να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που δημιουργούσαν οι αιρέσεις. Η πιο σημαντική αίρεση εκείνη την εποχή, ήταν η αίρεση του Άρειου. Η Σύνοδος καταδίκασε τις απόψεις του.

Είναι επίσης η εποχή που εμφανίζονται στο χώρο της εκκλησίας: ο επίσκοπος Αλεξανδρείας Αθανάσιος, ο Μέγας Βασίλειος, ο Γρηγόριος Νύσσης, ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός κ.ά. Οι μεγάλοι αυτοί ιεράρχες έβαλαν τις βάσεις για την πρόοδο και την ανάπτυξη του Χριστιανισμού έως και τις μέρες μας. Ως το 732 η Θεσσαλία ανήκε στη θρησκευτική εξουσία του Πάπα. Από τότε όμως πέρασε στο Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως.

Οι Τρεις Ιεράρχες.

- Σήμερα υπάρχουν αιρέσεις;
- Για ποιους λόγους νομίζεις ότι ο Χριστιανισμός γνώρισε τόσο μεγάλη διάδοση; Συζητήστε το θέμα στην τάξη.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΟΙΚΙΑ

-Παιδιά, από πολύ παλιά η ελληνική ορθόδοξη εκκλησία βοηθούσε τους Έλληνες μετανάστες σε όλο τον κόσμο.

-Καθώς χιλιάδες Έλληνες έφταναν σε κάθε γωνιά του πλανήτη, χτίζονταν παντού νέες εκκλησίες...

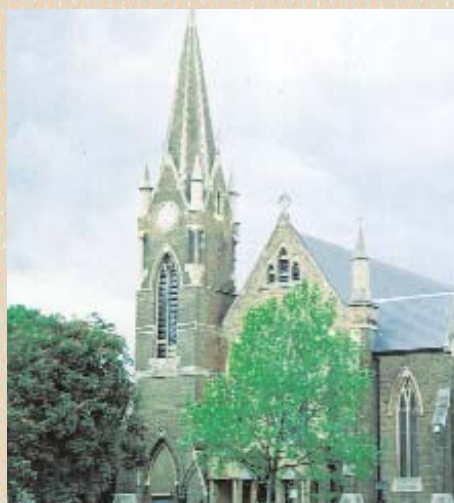
-Α! Θυμήθηκα! Διαβάζοντας διάφορα βιβλία για την ιστορία των ελληνικών παροικιών είδα πολλές όμορφες φωτογραφίες εκκλησιών... Είχα φτιάξει κι ένα λεύκωμα απ' αυτές...

Η σημερινή εκκλησία του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στην πόλη Esslingen (Γερμανία).

Ο πρώτος παλιός ναός της Ευαγγελιστρίας στην Πρετόρια (Ν. Αφρική).

Ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στο Wood Green στο Β. Λονδίνο (Αγγλία).

- Παρατηρήστε τις εκκλησίες από το λεύκωμα του Αλέξανδρου και συζητήστε στην τάξη τις ομοιότητες και τις διαφορές τους. Από το βιβλίο «Από τη ζωή των Ελλήνων στην παροικία» βρείτε φωτογραφίες και στοιχεία για την ελληνική εκκλησία στον τόπο που ζείτε.

Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΠΕΡΝΑ ΔΥΣΚΟΛΕΣ ΜΕΡΕΣ

Ο βασιλιάς των Οστρογόθων,
Θεοδώριχος ο Μέγας.

Τον 4ο, τον 5ο και τον 6ο αιώνα οι κάτοικοι της Θεσσαλίας υπέφεραν από τις επιδρομές των Γόθων και των Σλάβων. Σε ένα γράμμα που έστειλε ο Κωνσταντίνος, έμπορος που κατοικούσε στη Λάρισα, στον αδερφό του, μάς μιλά για τις επιθέσεις αυτές:

*«...Δεν μπορείς να καταλάβεις πόσο φοβεροί είναι αυτοί οι Γόθτοι. Σκέψου ότι ακόμα και αυτόν τον αυτοκράτορα Ουάλη τον έκαψαν μέσα σε μια καλύβα, κοντά στην Αδριανούπολη. Όταν κατεβαίνουν στα μέρη μας, εδώ στη Θεσσαλία, επιτίθενται συνήθως σε χωριά. Κι αλίμονο για όποιον χριστιανό βρεθεί μπροστά τους...
Μόνο τώρα τελευταία, από τότε που έγινε αυτοκράτορας ο Θεοδόσιος έχουμε αρχίσει να ελπίζουμε...»*

(Φανταστική αφήγηση με βάση τη μαρτυρία του παρελθόντος)

Ο Ιουστινιανός σε ψηφιδωτό.

Τον 6ο αιώνα η κατάσταση βελτιώνεται κάπως. Ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός έκανε ότι μπορούσε για να προστατέψει τον πληθυσμό της Θεσσαλίας από κάθε απειλή. Στο πρόγραμμά του για τη δημιουργία οχυρωματικών έργων σε όλη την αυτοκρατορία συμπεριέλαβε και πόλεις της Θεσσαλίας, όπως τη Μητρόπολη, τους Γομφούς, αλλά και τη Δημητριάδα.

ΟΙ ΓΟΤΘΟΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η Σοφία, ο Αλέξανδρος και ο Σπηβ στην επίσκεψή τους σε μια τοπική βιβλιοθήκη διάβασαν σε ένα ιστορικό βιβλίο ότι οι Γότθοι ήταν ένας λαός ινδογερμανικής καταγωγής που κατοικούσε στη Σκανδιναβική Χερσόνησο. Οι Γότθοι χωρίζονταν σε δύο μεγάλα φύλα, τους Οστρογόθους και τους Βησιγόθους. Την ρωμαϊκή εποχή μετανάστευσαν προς τα νοτιοανατολικά και έφτασαν μέχρι τον Εύξεινο Πόντο.

Ο Θεοδώριχος υπήρξε ο σημαντικότερος Οστρογόθους ηγεμόνας της Ιταλίας. Μικρογραφία σε χειρόγραφο του 12ου αιώνα.

Ο Τωτίλας υπήρξε ο κυριότερος αντίπαλος των Βυζαντινών στην Ιταλία του 6ου αιώνα μ.Χ. Μικρογραφία σε μεσαιωνικό χειρόγραφο.

Οι Γότθοι διαφύλαξαν την ενότητά τους εξαιτίας της εσωτερικής τους οργάνωσης και πειθαρχίας. Κατά τον 3ο αιώνα, εγκαταστάθηκαν βόρεια του Δούναβη από όπου έκαναν επιθέσεις προς τη Βαλκανική. Όταν εμφανίστηκαν οι Ούννοι, το κράτος τους διαλύθηκε.

Από τη γλώσσα τους κάποια στοιχεία βρίσκουμε σήμερα και στην ισπανική γλώσσα. Η γοθική γλώσσα, αν και δεν μιλιέται πια, είναι μία από τις γλώσσες στις οποίες μεταφράστηκε η Βίβλος τον 4ο αιώνα από τον Γότθο Επίσκοπο Ουλφίλα.

- Σχολίασε μαζί με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σου, το γράμμα του Κωνσταντίνου.
- Πού έχουμε ξανασυναντήσει τον Ιουστινιανό σε αυτό το βιβλίο και τι ξέρεις γι' αυτόν;

Ο «ΑΕΤΟΣ» ΚΑΙ ΤΟ «ΓΕΡΑΚΙ»

Οι επόμενοι τέσσερις αιώνες, ο 8ος, ο 9ος, ο 10ος και ο 11ος δεν ήταν καθόλου εύκολοι για τη Θεσσαλία, όπως δεν ήταν και για το Βυζάντιο γενικά.

Ειδικά το 10ο αιώνα τα πράγματα χειροτέρεψαν. Οι βουλγαρικές επιδρομές είχαν γίνει ο φόβος και ο τρόμος των κατοίκων της Θεσσαλίας, αλλά και άλλων περιοχών του Βυζαντίου. Όταν την αρχηγία τους ανέλαβε ο Σαμουήλ, οι Βούλγαροι επιτίθονταν όλο και συχνότερα σε χωριά και πόλεις.

Η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε για πολλά χρόνια, μέχρι το 1014. Τότε ο αυτοκράτορας Βασίλειος ο Β΄, περικύκλωσε το στρατό του Σαμουήλ στην τοποθεσία Κλειδί, στο σημερινό Σιδηρόκαστρο και τον νίκησε. Ο Αετός, όπως ονόμαζαν οι βυζαντινοί στα έγγραφα τους το Βασίλειο, νίκησε το Γεράκι.

Βυζαντινοί στρατιώτες.

Οι κάτοικοι της Θεσσαλίας, όταν είχαν ειρήνη, ασχολούνταν κυρίως με την γεωργία και την κτηνοτροφία.

«ΤΕΚΝΑ ΤΟΥ ΒΟΡΡΑ»

Ο Αλέξιος Α' ο Κομνηνός.

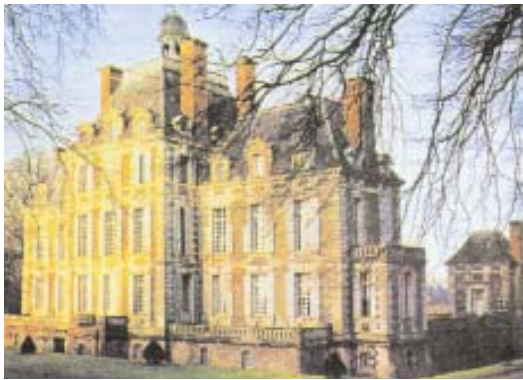
Νορμανδικά πολεμικά σκάφη.

Κι ενώ τα πράγματα είχαν αρχίσει να πουχάζουν, ένας καινούργιος εχθρός παρουσιάστηκε: Οι Νορμανδοί, που τους ονόμαζαν «τέκνα του Βορρά».

Η πρώτη μεγάλη μάχη ανάμεσα στους Βυζαντινούς και τους Νορμανδούς έγινε στο Δυρράχιο, όταν αυτοκράτορας ήταν ο Αλέξιος Α' ο Κομνηνός. Σε εκείνη τη μάχη οι Νορμανδοί νίκησαν. Μετά από αυτή τη νίκη τους οι Νορμανδοί ξεθάρρεψαν. Κατέβηκαν νοτιότερα και λεηλάτησαν τη Θεσσαλία, προκαλώντας μεγάλες καταστροφές. Μετά πολιορκήσαν τη Λάρισα. Έξι μήνες πολιορκούσαν την πρωτεύουσα της Θεσσαλίας που άντεχε, χάρη στην αντίσταση των κατοίκων και τη γενναιότητα του στρατηγού Λέοντος Κεφαλά και των στρατιωτών του. Τελικά, με τη βοήθεια και του αυτοκράτορα, οι Βυζαντινοί νίκησαν τους Νορμανδούς.

Το Βυζάντιο για κάποια χρόνια μπορούσε να πουχάσει από αυτή την απειλή.

ΟΙ ΝΟΡΜΑΝΔΟΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

*Δείγματα Νορμανδικής αρχιτεκτονικής.
Πάνω: Η εκκλησία του Αγίου Στεφάνου στην Καν, περίπου στα 1200.
Κάτω: Πύργος στην Κάτω Νορμανδία, περίπου στα 1630.*

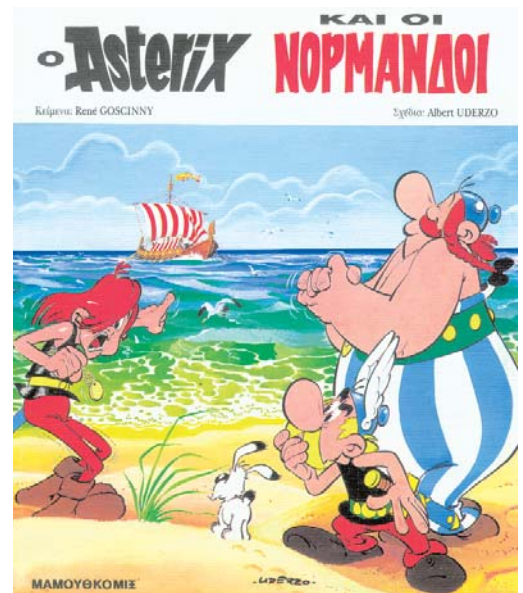
Αγγλία. Κατά τον 11ο αιώνα, οι Νορμανδοί αναπτύσσονται οικονομικά και δημιουργούν ένα δικό τους αρχιτεκτονικό ρυθμό. Πύργοι, τείχη, καθεδρικοί ναοί αποτελούν θαυμάσια δείγματα της νορμανδικής αρχιτεκτονικής. Επίσης, οι Νορμανδοί προόδευαν και στις διακοσμητικές τέχνες, όπως δείχνουν τοιχογραφίες του 13ου με 15ου αιώνα. Αξιόλογη ήταν και η ανάπτυξη της κεραμικής και της ξυλοτεχνίας. Μερικοί από τους σύγχρονους γάλλους λογοτέχνες (Κορνείν, Φλομπέρ, Μοπασάν) προέρχονται από την Νορμανδία.

Ο Αλέξανδρος και η Σοφία ξεφύλλισαν ένα βιβλίο και βρήκαν πληροφορίες από την Ιστορία των Νορμανδών. Διάβασαν ότι οι Νορμανδοί τον 9ο αιώνα κατέλαβαν τμήμα της Αγγλίας και το 911 μ.Χ. είχαν εγκατασταθεί σε μια παλιά επαρχία της Γαλλίας. Σήμερα στην περιοχή αυτή εκτρέφονται βόδια νορμανδικής γενιάς και παράγεται από τις μηλιές της το γνωστό ποτό «σίντρ».

Νορμανδικό έργο τέχνης.

Τον 12ο αιώνα «οι άνθρωποι του βορρά», όπως τους έλεγαν και αλλιώς, ίδρυσαν βασίλειο και στο νησί της Σικελίας. Οι Νορμανδοί ασχολούνταν κυρίως με το εμπόριο. Όταν οι μουσουλμάνοι πειρατές κυριαρχούσαν στη Μεσόγειο, οι Νορμανδοί από τον 9ο έως τον 11ο αιώνα, έπαιζαν μεσολαβητικό ρόλο και πουλούσαν δούλους, γουναρικά και όπλα στο Βυζάντιο, ενώ μετάφεραν υφάσματα, μεταξύ και αρώματα στην

- Αν διαβάσετε Αστερίξ θα είναι εύκολο να βρείτε πολλά στοιχεία για τους Νορμανδούς σε κάποιο από τα παλαιότερα τεύχη του ...

Ο ΣΕΒΑΣΤΟΚΡΑΤΟΡΑΣ ΚΑΙ Ο «ΚΕΡΑΥΝΟΣ»

Μετά την πώση της Κωνσταντινούπολης, το 1204, η Θεσσαλία κατακτήθηκε από τους Λατίνους.

Το 1222 όμως, ξαναπέρασε στα χέρια των Βυζαντινών, ενώ το 1246 έγινε τμήμα της αυτοκρατορίας της Νίκαιας. Τελικά όμως, έγινε ανεξάρτητο κράτος από τον Ιωάννη τον Α' (1268 με 1271). Το κράτος είχε σύνορα τον Όλυμπο στα βόρεια και τον Παρνασσό στα νότια. Πρωτεύουσά του ήταν οι Νέες Πάτρεις. Ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου, Μιχαήλ Α', αναγνώρισε το Κράτος της Θεσσαλίας και έδωσε στον Ιωάννη τον τίτλο του Σεβαστοκράτορα.

Το 1393, εξήντα χρόνια πριν την άλωση της Κωνσταντινούπολης, ο σουλτάνος Βαγιαζίτ Α', ο Κεραυνός, κατέκτησε τη Θεσσαλία και τη χρησιμοποίησε ως βάση του για την

κατάκτηση και της υπόλοιπης Ελλάδας.

Μια πολύ δύσκολη εποχή άρχισε για τους Θεσσαλούς.

Ο Βαγιαζίτ ο Α'.

Στα χρόνια του Ιωάννη, η Θεσσαλία γνώρισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη και σχετική ηρεμία. Μετά το θάνατο του Ιωάννη, οι διάδοχοί του συγκρούστηκαν με το δεσποτάτο της Ηπείρου.

Αυτές οι διαμάχες μεταξύ των Βυζαντινών, αποδυνάμωσαν το κράτος της Θεσσαλίας. Σιγά σιγά, η μυθική πατρίδα του πρώτου Έλληνα πέρασε στα χέρια των Λατίνων, των Καταλάνων, των Σέρβων και τέλος των Τούρκων.

Η εκκλησία Πόρτια Παναγιά στην Πύλη των Τρικάλων που θεμελιώθηκε το 1283 από το Σεβαστοκράτορα Ιωάννη.

- Τι συνέπειες είχαν οι πόλεμοι μεταξύ των Βυζαντινών; Ξέρεις άλλους πόλεμους μεταξύ των Ελλήνων;
- Πότε γιορτάζουμε την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους;
- Πώς τιμούν οι Έλληνες στη χώρα που κατοικείς αυτή την επέτειο; Συμβουλέψου και το βιβλίο «Από τη ζωή των Ελλήνων στην παροικία».

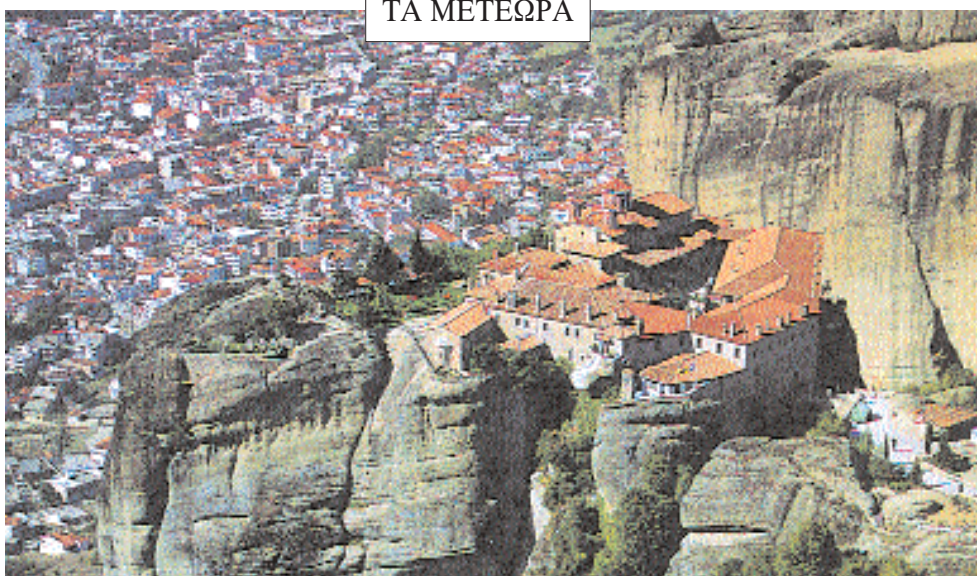
ΜΕΤΕΩΡΑ: ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΓΗ

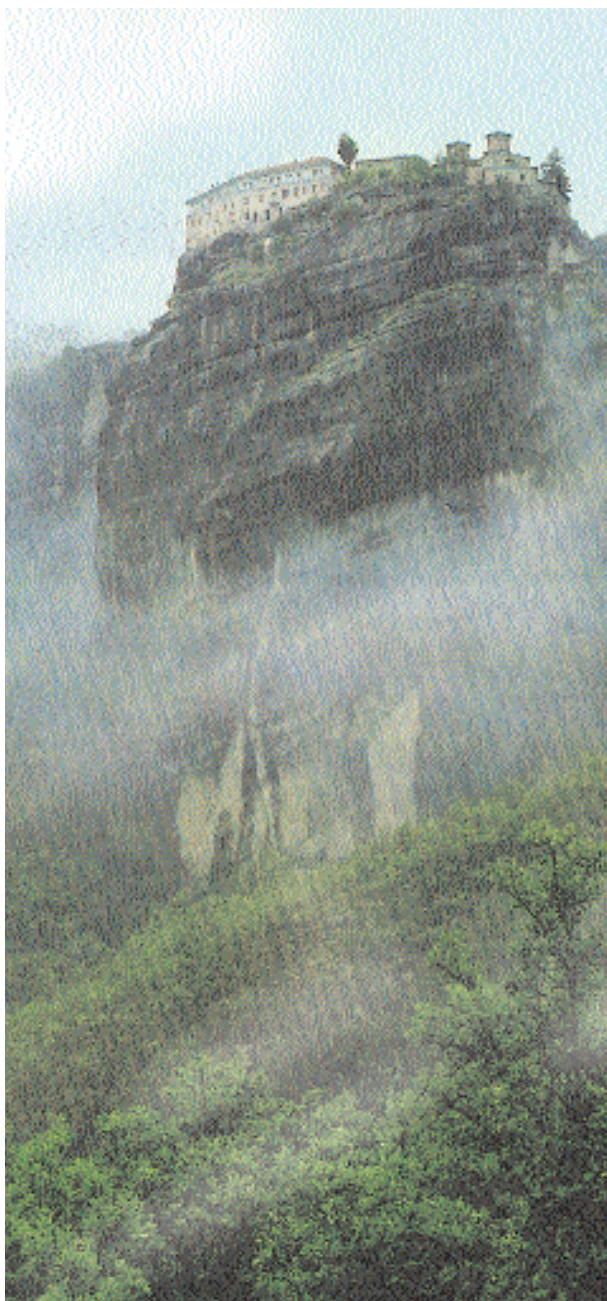
Στο θεσσαλικό κάμπο υπάρχουν 1.000 βράχοι με ύψος 400 μέτρα περίπου. Πάνω στους βράχους αυτούς βρίσκονται κτισμένα μοναστήρια. Η περιοχή αυτή λέγεται Μετέωρα και είναι από τις ωραιότερες της Ελλάδας.

Οι πρώτοι ασκητές έφτασαν στα Μετέωρα τον 11ο αιώνα. Εκεί βρήκαν έναν ιδανικό τόπο, για να απομονωθούν και να προσευχηθούν. Έναν τόπο που μοιάζει να είναι μετέωρος ανάμεσα στον ουρανό και τη γη.

ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

Η μονή Βαρλαάμ.

Τον 14ο αιώνα ήρθε για να μείνει στα Μετέωρα ο ερημίτης Βαρλαάμ. Στο μέρος που έμεινε κτίστηκε η Μονή Βαρλαάμ που βλέπεις στην παραπάνω εικόνα.

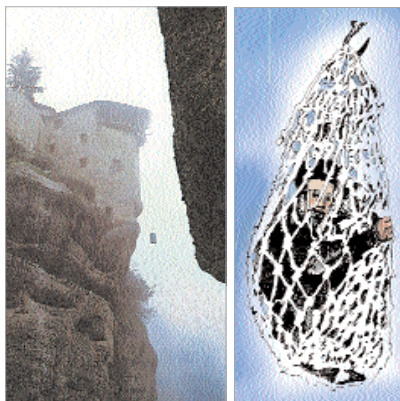
Τον ίδιο αιώνα χτίστηκε το σπουδαιότερο μοναστήρι των Μετεώρων, από τον άγιο Αθανάσιο το Μετεωρίτη.

Το μοναστήρι αυτό ονομάζεται Μεγάλο Μετέωρο ή Μονή της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος.

- Ίσως να αναρωτιέστε, παιδιά, πως ανέβαιναν εκεί πάνω οι καλόγεροι. Στη αρχή έσκαψαν μόνοι τους τα σκαλιά που ανέβαιναν.

Μετά βρήκαν έναν πολύ πρωτότυπο τρόπο.

Έμπαιναν σε ένα ειδικό δίχτυ, που κρεμούσαν πάνω από τους βράχους, όπως φαίνεται

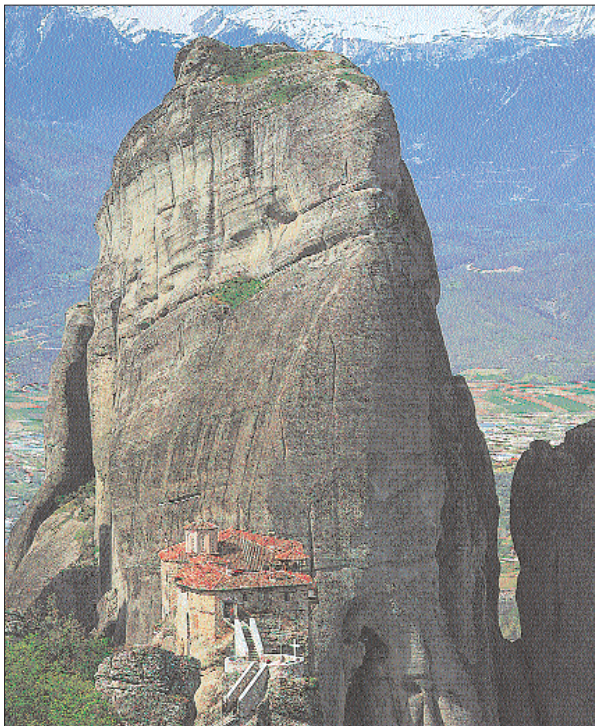

στη φωτογραφία και τους τραβούσαν επάνω. Με τον ίδιο τρόπο ανέβαζαν και τα τρόφιμα τους.

Το Μεγάλο Μετέωρο.

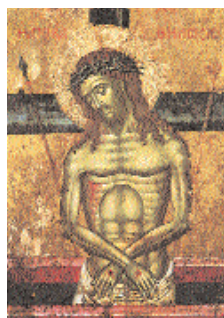
Ας διαβάσουμε όμως το γράμμα που έγραψε ο Σπηβ με τις εντυπώσεις του από τα Μετέωρα. Ο Σπηβ που είναι Ελληνοαμερικανός στέλνει το γράμμα αυτό στην ξαδέρφη του, την Άννα, που ζει στη Γερμανία και δεν έχει επισκεφθεί ποτέ την Ελλάδα. Μαζί έστειλε και μια κάρτα που δείχνει τον Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου.

Το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου.

Μεγάλη ανάπτυξη γνώρισαν τα Μετέωρα και την εποχή της Τουρκοκρατίας, αφού ήταν ένα καταφύγιο για όσους ήθελαν να διατηρήσουν την πίστη τους. Επί Τουρκοκρατίας, το 1545 ιδρύθηκε η Μονή Ρουσσάνου.

«...Δεν μπορείς να φανταστείς, Σοφία, τι όμορφα είναι. Από ψηλά κοιτάζεις προς τα κάτω και βλέπεις τον κάμπο της Καλαμπάκας

και τον ποταμό Πηνειό. Μέσα

στα μοναστήρια βλέπεις τις σκαλιστές εικόνες αλλά και τις βυζαντινές αγιογραφίες στους τοίχους. Υπάρχουν

και πολλά άλλα κτίσματα: παλιά κελιά μοναχών, κελάρια για τα κρασιά τους, τραπεζαρίες για τα γεύματα και τα δείπνα τους, μαγειρεία κ.ά. Μέσα σε αποθήκες είδαμε μεγάλα ξύλινα βαρέλια μέσα στα οποία μάζευαν τα παλιά χρόνια,

το νερό της βροχής, ενώ είδαμε και μια μηχανή που

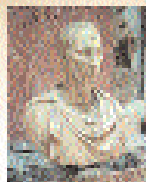
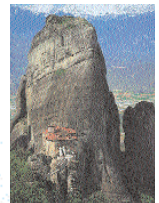
ανεβάζει το καλάθι με τα τρόφιμα. Παλιά το ανέβαζαν με τα χέρια.

Όλα είναι τόσο ήσυχα και όμορφα, που νομίζεις ότι μαζί με τους μοναχούς κατοικούν και άγγελοι. Μακάρι να μπορούσαμε να μείνουμε λίγο ακόμα εδώ...»

- Τι σου έκανε μεγαλύτερη εντύπωση από τα Μετέωρα; Θα ήθελες να τα επισκεφθείς;
- Τι δυσκολίες νομίζεις ότι αντιμετωπίζουν οι μοναχοί, που ζουν εκεί; Γιατί διάλεξαν αυτόν τον τρόπο ζωής; Συζήτησε αυτά τα ερωτήματα με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σου.
- Προσπάθησε με τη συνεργασία των συμμαθητών και συμμαθητριών σου να βρείτε πληροφορίες για άλλες περιοχές με μοναστήρια, από διάφορα μέρη του κόσμου.

ΠΕΡΠΑΤΩ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ... ΚΑΙ ΞΑΝΑΘΥΜΑΜΑΙ

- Το ταξίδι των φίλων μας στη Θεσσαλία
τελείωσε. Με τους συμμαθητές/τριες σας και
τον δάσκαλο/α σας ξαναθυμηθείτε και συζητήσετε ότι
σας έκανε εντύπωση.
Ο χάρτης και οι εικόνες που τον περιβάλλουν θα σας βοηθήσουν.